

SEİRLƏR

Nizami Gəncəvi (1141-1209)

Yeddi gözəl - Xeyir ilə Şər hekayəsi

İmadəddin Nəsimi (1369-1417)

Ayrılır

Məndə sığar iki cahan

Dilbəra, mən səndən ayrı ömrü canı neylərəm?

Hardasan

Səməd Vurğun Vəkilov (1906-1956)

Azərbaycan

Şair nə tez qocaldın sən

Məmməd Araz (1933-2004)

Ağarma, saçım, ağarma!

Mikayıl Azafı (1924-1990)

Ağarmayın, ay saçlarım!

Bəxtiyar Vahabzadə (1925–2009)

Axı, dünya fırlanır

Məmmədhüseyn Şəhriyar (1906-1988)

Heydərbabaya salam

A.S.Puşkin (1799-1837)

Balıqçı və balıq nağılı

Сказка о рыбаке и рыбке

Mikayıl Müşfiq (1908-1938)

Xəlil Rza Ulutürk (1932-1994)

Ana dilim

Baba Pünhan (1948-2004)

Bakının dərdi var

Nizami Gəncəvi

Yeddi gözəl - Xeyir ilə Şər hekayəsi

Çin qızı söylədi: – İki növcavan
 Başqa bir şəhərə oldular rəvan.
 Yeməyə azuqə götürüb hərə
 Qoyub heybəsinə, çıxdı səfərə.
 Gəncin biri Xeyir, birisi Şərdi,
 Onlar adlarıtək işlər görərdi.
 Bir-iki gün gedib, mənzil aşdılar,
 Yanlarında olan azuqə ki, var,
 Şər saxlayır, Xeyir yeyib-ıçırdı,
 O əkir, bu isə buğda biçirdi.
 Gedirdi yanaşı cavanlar belə,
 Birdən yetişdilər isti bir çölə.
 Bu çöl təndir kimi bir odlu yerdə,
 Dəmiri yumşaldıb mum əyləyirdi.
 Ölkəyə quraqlıq atmış əlini,
 Döndərmiş səmuma şimal yelini.
 Şər yaxşı bilirdi, yolu uzaqdır,
 Susuz xarəbadır, xeyli quraqdır.
 Xəlvəti məşkinə su doldurub Şər,
 Dürr kimi gizlədi, vermədən xəbər.
 Xeyir: – Yəqin, yolda su var – deyirdi,
 Hər tərəf susuzdu, o bilməyirdi.
 Beləcə bürküdə xeyli getdilər,
 Yorub özlərini həlak etdilər.
 Yeddi gün getdilər qızğın çöl boyu,
 Qurtardı zavallı Xeyirin suyu.
 Sudan yoldaşına vermədi xəbər,
 Bir kəlmə dinmədi, danışmadı Şər.
 Xeyir bədgövhərdən oldu xəbərdar,
 Gördü ki, məşkinin içində su var,
 Arabir xəlvəti öz yoldaşından,
 Reyhan şərabıtək suyun başından
 İçirdi Şər, susuz yanıb da, ancaq,
 Xeyir dinməyirdi, tikmişdi dodaq.
 O susuz sulunun görüb işini,
 Sordu yol boyunca qəmdən dişini.
 Nəhayət ciyəri qurudu, yandı,
 Endi kirpikləri, gözü qapandı.
 Günorta çatanda pozuldu halı,
 Suzundan yanmazmı dağlar maralı?
 Yanında od rəngli cüt ləli vardı,
 Suyu daşda idi, sanma axardı,
 Damırdı gizlicə onlardan su çox,
 Damırdı göz üçün, ağız üçün yox.
 Açdı sulu ləli göstərib Şərə,
 Qoydu qabağında əlbəəl yerə,
 Dedi ki: "Yanğıdan öldüm, kömək et,

Söndür atəşimi, yandım, mərhəmət!
 Bir içim saf su ver, imdadıma çat.
 Ya mərdlik ucundan bağışla, ya sat.
 Bu qoşa gövhəri öz suyuna sal,
 Su ver, gövhərimin bir qeydinə qal".
 Tanrı qəzəbinə gəlmiş zalım Şər
 Gördü adı kimi yaramaz işlər.
 "Bu daşdan, – dedi ki: – Yonma gəl bulaq,
 Mümkünmü dünyada məni tovlamaq?
 Viranədə gövhər verirsən mənə
 Ki, abad şəhərdə alasan yenə?
 Belə kələklərə uyarmı heç Şər?
 Mən ki, hiyləgərəm, divdən hiyləgər.
 Nə zaman axtarsam əgər mən çara,
 Gəlməz hiylələrin sənin, bil, kara.
 Yaxamdan əl götür, hiylədən əl çək,
 Yüz min işləmişəm mən belə kələk,
 Qoymaram başıma çəkəsən suyu,
 Abrımı tökəsən bir şəhər boyu.
 Mən necə gizlində alım gövhəri,
 Şəhərə çatınca alasan geri.
 İstəyirəm elə bir gövhər səndən,
 Ala bilməyəsən geriyə məndən".
 Xeyir dedi: "Nədir o söylə görək?
 İstədiyini dürrü tapıb da verək".
 Şər dedi: "O gövhər ikicə gözdür,
 Bu ondan, o bundan daha əzizdir.
 Gözünü satmasan, bunu yaxşı bil,
 Bu sudan içməyin heç mümkün deyil".
 Xeyir söylədi ki: "Qorxmayırsan sən,
 Od alıb yerinə boş su verirsən.
 Tutaq ki, bu çeşməni oldu güvərə,
 Göz çıxarmaq səni yetirməz varə.
 Qalarsam gözümə həsrət əgər mən,
 Nə xeyir rastıma gələn çeşmədən?
 Mümkün ikən qızıl almaq su üçün,
 Şirin su yerinə göz almaq neçün?
 Ləlim, nəyim varsa, al, eylə mədəd,
 Yerdə qalanına verərəm sənəd.
 And olsun o böyük pərvərdigara,
 Bundan şad olaram, gəlmərəm zara.
 Ancaq insaf eylə, gözümə dəymə,
 Bir soyuq su üçün dostluğu əymə".
 Şər cavab verdi ki: "Bu əfsanədir,
 Ürəyi yanançın bir bəhanədir".
 Xeyir bu rəftara qaldı xeyli mat,
 Su üçün göz suyu axıtdı, heyhat,
 Gördü ki, öləcək, əldən gedir can,
 Xilas olmayacaq can yanğısından.
 Qəlbini aldatdı soyuq su ilə,
 Sudan qaçmamışdır, bir susuz belə.
 Dedi: "Bıçaq gətir, xəncər gətir, gəl,
 Su ver içim, ömrə qıymadan əcəl.
 Odlanıb alısan, alovlanan bu
 Qızğın atəşimi söndür, səpib su".
 Zənn etdi bu əzab, bu qorxu keçər,
 O saat bir udum su alıb içər.
 Bu halı görüncə siyirib xəncər,
 Quş kimi şığıdı Xeyrin üstə Şər.
 Xəncəri çırağa çaldı, qanmadı,

Çırağı söndürdü, qəlbi yanmadı.
 Nərgizi eylədi gül rəngində al,
 Cüt gövhər qopardı tacdan o dərhal.
 Ömrünü yazığın salıb zavalı,
 Su dəxi verməyib düzəldi yola.
 Bütün şeylərini, ləlini soydu,
 Koru təkbəşinə səhrada qoydu.
 Uzaqlaşmış getdi nə zaman ki, Şər,
 Xeyir öz halından tutmadı xəbər.
 Torpaqda çırpındı, qan basdı düzü,
 Yaxşı ki, görmürdü halını özü...
 Bir kürd vardı malı, pullu, keyfi çağ,
 Qurdun bəlasından sürüsü uzaq,
 Onun qapısında çoxlu mal-qara,
 Kimsə çatmamışdı bu qədər vara.
 Səkkiz qohumunu o saxlayardı,
 Onlar yoxsul, bunun dövləti vardı.
 Köçəri bir kürddü, deyil oturaq,
 Hər zaman ölçərdi səhra, çəmən, dağ.
 Ot-ələf dalınca düşərək çölə,
 Sürü otarırdı hər zaman belə.
 Harda ki ot vardı, axar su vardı,
 İki həftə həməni yerdə qalardı.
 Otlığın otları yetincə sona,
 Sürünü çəkərdi başqa bir yana.
 Qəzadan, iki gün vardı o yerə
 Pəncə uzatmışdı, bənzəyib şirə.
 Onun türk baxışlı, xoş hindu xallı
 Bir qızı vardı ki, xeyli kamallı.
 Sərvi su içmişdi ciyərdən, qandan,
 Nazla bəslənmişdi nazənin canan.
 Saçının hörüyü ətəyindəndi,
 Boynunda çəkmişdi aya kəməndi.
 Bənövşə qıvrımlı hər gözəl teli
 Qarğa qanadından qaraydı, bəlli.
 Qəməsi sehdən badələr içmiş,
 Taleyi önündə qəza bir heçmiş.
 Babil tilsiminə bağlamışdı bel,
 Sehrinə bənd olmuş, vurulmuşdu el.
 Xalından olmuşdu gecələr qara,
 Ondan nur almışdı göydə aypara.
 O şəkər sındıran, püstə dodaqlı,
 Öpüşün yolunu etmişdi bağlı.
 Evdə bəslənilib çatmışdı boya;
 Balıqtək meyl etdi o gözəl suya.
 Yolun kənarında, bir çeşmə vardı,
 Soyuqdu, el suyu ordan alardı.
 Qız o şirin sudan gəlib doldurdu,
 Sonra evlərinə getməyə durdu.
 Birdən qulağına gəldi uzaqdan
 Yaralı xəstədən qopan ah-fəğan.
 Eşidib o yana qız tez yüyürdü,
 Gəlib qan içində bir gənci gördü.
 Bir yaralı çalır hey əl-ayaq, ah.
 Dilində yalvarış, bir də ki, Allah.
 Uçdu nazənin başından huşu,
 Tez gedib dindirdi o vurulmuşu,
 Dedi: "Vay halına, söylə görüm sən,
 Qanlar içində sən nə üçün, nədən?
 Ey cavan, bu zülmü sənə kim etdi,

Halına yanmadı, buraxdı getdi?"
 O dedi: "Ey mələk, de görüm ki, sən
 Pərizadəmisən, ya mələkmisən?
 İşim çox qəribə oyundur, heyhat,
 Uzundur başıma gələn əhvalat,
 Susuz, bil, ürəyim oldu tar-mar,
 Gəl bu yanğılını cəhd eylə, qurtar.
 Su, yoxsa ölərəm, dayanma çıx get,
 Varsa ver, qoy içim, ömrü xilas et".
 O nicat açarı, saqi, baldodaq,
 Abi-həyat kimi sudan alaraq
 Verincə, xəstənin keçdi yanğısı,
 İçdi bacardıqca, içdi sərin su.
 Can gəldi o solmuş cana əlbəəl,
 Ürəkdən şad oldu çıraqban gözəl.
 Qoydu öz yerinə Xeyrin gözünü,
 Şükr edib söylədi Allah sözünü.
 Çıxmışdısa əgər kamanından ox,
 Gözün gilələri salamatdı çox.
 Bütün qüvvətini işlətdi o qız
 Ki, yerdən xəstəni qaldıra yalqız.
 Gözünü sarıyıb bağladı həməni,
 Yapışdı mərdanə tutdu əlindən,
 Çalışdı, qaldırdı, sonra da vardı
 Ona rəhbər olub, evə apardı.
 Gəldi atasının birbaş yerinə,
 Gətirdi gözsüzü binələrinə.
 Çıxınca önünə kəniş, qaravaş,
 Dedi: "Apar evə, bunu çox yavaş".
 Özü anasının yanına getdi,
 Gördüyü vəqəni tez bəyan etdi.
 Anası dedi ki: "Söylə görüm sən
 Gəldin, gətirmədin bəs onu nədən?
 Edərdik bəlkə də yazığa çara,
 Bir az dincələrdi, o bəxtiqara".
 Qız dedi: "Gətirib gəlmişəm, ana,
 Nə kömək bacarsan, et o insana".
 Qaravaş xəstəni evə gətirdi,
 Yatağın yanına dərhal yetirdi.
 Tez yer düzəldilər, süfrə sərdilər,
 Şorba içirdilər, kabab verdilər.
 Zülüm görmüş Xeyir ah çəkdi yavaş,
 Az yeyib, inlədi, dərdə qoydu baş.
 Kürd evə gələrək tez axşamüstü,
 Səfra sındırmağa cumdu əlüstü,
 Nə gördü, adətdən xeyli kənar şey,
 Səfrası şiddətlə qaynayırdı hey.
 Gördü bir huşsuzun yamandır halı,
 Ölümçül uzanıb yatır yaralı.
 "Kimdir bu şəxs, - dedi gələrək dilə,
 - Nə üçün xəstədir, gücsüzdür belə?"
 Kimsə şərh etmədi dürüst halını,
 Başına gələnə, bu zavallını.
 Ancaq deyə bildi bunu şux pəri:
 "Dəlinmiş almazla onun dürləri".
 Kürd gördü xəstə kor sayır özünü,
 Qəlbi parçalanıb, yumur gözünü,
 Dedi ki: "O yüksək ağacdən varın,
 Gedin, tez bir neçə yarpaq qoparın!
 Suyu çıxanadək əzin yarpağı,

Sürtün yarasına, sözümün sağı,
 Bu əlac olunsa, xəstənin yenə
 Fər gələr, nur gələr kor gözlərinə.
 Yaman olursa da əgər göz dağı,
 Şəfadır dediyim ağac yarpağı".
 Ağacın yerini verərək nişan:
 "Bizim o çeşməylə, – dedi, – yanbayan
 Bir qoca ağac var, ətirlər səpər,
 İnsanın beynini edər tazə-tər.
 Gövdəsindən çıxır onun iki şax,
 Onlar fərq olunur aralanaraq.
 Bir şaxın yarpağı huri ipəyi,
 Odur kor gözlərin nuru, köməyi.
 O birinin yaşıl yarpağı ki, var
 Ondən da sərilər şəfa taparlar".
 Elə ki, kürd qızı bunu eşitdi,
 Deyilən əlacın fikrini etdi.
 Dil açdı, başladı yalvar-yaxara,
 Eyləsin atası xəstəyə çara.
 Kürd eşidincə bu yalvarışları,
 Durub tez yönəldi ağaca sarı.
 Tez yarpaq qopardı həmin ağacdən,
 O yarpaq verirdi cansızlara can.
 Gətirdi, kürd qızı yarpağı aldı,
 O qədər döydü ki, pucalı qaldı.
 Süzdü qalmayınca xıltın nişanı,
 Xəstənin gözünə tökdü dərmanı.
 Bağladı dərmanla Xeyrin gözünü,
 Bir saat bilmədi xəstə özünü,
 Sonra xilaskara bir nəzər saldı,
 Balışa baş qoydu, uzanıb qaldı.
 Beş gün o xəstəyə vurulmadı əl,
 Dərman gözlərində qaldı mükəmməl.
 Axırda qurtardı yazığın canı,
 Gözündən açdılar dava-dərmanı.
 Gəldi gözlərinin fəri yerinə
 Oldu əvvəlki tək o, gözlü yenə.
 Saldı ətrafına Xeyir xoş nəzər
 Qoşa nərgiz belə açılar səhər.
 Uğurlu iş gördü, şükr etdi cavan,
 Dəyirman öküzü qurtardı tordən.
 Getdi ev əhlindən kədər nə ki var,
 Örtüb üzlərini, könül açdılar.
 Ürəkdən xoşladı, sevdi yalqızı
 Kurdün gülcəmali mehriban qızı.
 Elə ki, nərgizlə o sərv oldu şad,
 Demək, gövhər oldu sandıqdan azad,
 Gördü gül üzünü gəncin o pəri,
 Ürəkdən bağlandı, xoşladı Xeyri.
 Duyaraq hissini, inayətini,
 Saldı Xeyir ona məhəbbətini.
 Qızın görmürdüsə üzünü əgər,
 Nazlı yerişinə salırdı nəzər.
 O çox dinləmişdi şirin gözəli,
 Dəymişdi əlinə mehriban əli.
 Bu vermişdi ona ürəkdən könül,
 Bağlanmışdı buna sidq ilə o gül.
 Xeyir qoca ilə hər səhər ertə
 Əl atardı işə, şirin zəhmətə,
 Dəvə otarardı, sürü güdərdi,

Hər işi düşünüb, ölçüb edərdi.
 Qoyundan qovardı canavarları,
 Qoruyardı belə dövləti, varı.
 Kürd ki ömrü boyu gəzmiş otlağı,
 Gördü Xeyirdəki can yandırmağı.
 Dedi: "Ey əzizim, bu dövlət, bu var,
 Sənindir, ol ona sahib-ixtiyar".
 Xeyir məhrəm olub kürdgildə qaldı,
 Hər şeyə artaraq maraq çoxaldı.
 Sordular, kim sənin gözünə qıymış,
 Necə rəhmsizmiş, necə zalımmış.
 Şərin işlərini o gizlətmədi,
 Nə olub söylədi, uzaq getmədi.
 Dedi: "Suya əvəz vardı gövhərim,
 Susuz lap yanırdı mənim ciyərim.
 Ömrə bir nanəcib zərər yetirdi,
 Bu zülmü başıma o Şər yetirdi.
 Aldı gövhərləri, gözümü dəldi,
 Su da verməyərək, yola düzəldi".
 Kürd belə dastanı eşitdi, durdu,
 Rahiblək özünü torpağa vurdu.
 Sevindi: "Əssə də, – dedi, – sərt külək,
 Xələl görməyibdir bu gözəl çiçək".
 O mələk xislətin oldular agah,
 Şər nələr başına gətirmişdir, ah.
 Candan əziz tutdu onu bu külfət,
 Bəsləyib verdilər min nazü-nemət.
 Özü baxdı ona o qənddodaqlı,
 Durdu qulluğunda üzü yaşmaqlı.
 Su verib Xeyirə özü yanırdı,
 Eşqindən ürəyi, gözü yanırdı.
 Xeyir də bağlandı, yara verdi can,
 Könül əsirgəməz aşiq canandan.
 Dürrün xatirinə çölə getdi hey,
 Öküzə, dəvəyə xidmət etdi hey.
 Dedi öz-özünə: "O canan ki var,
 Mən kimi yoxsula olmaz nazlı yar.
 Onun kamalı var, xoş camalı var,
 Olacaq qisməti, kimin malı var.
 Onlardandır bu gün dolanacağım,
 Mümkünmü üstəlik qohum olmağım.
 Yaxşı olar belə qorxulu yerdən
 Zirəklik eyləyib köçüm gedim mən".
 Keçmişdi bu işdən bir həftə tamam,
 Xeyir evə döndü çöldən bir axşam.
 Çırpındı qəfəsdə olan quş kimi,
 Xəznə üstə kasıb oturmuş kimi.
 Təşnəydi, önündə dirilik suyu,
 Sanki hiss edirdi keçən yanquyu.
 O gecə ağrıdı qəlbinin başı,
 Yerdə gül bitirdi gözünün yaşı.
 Kürdə söylədi: "Ey qərib bəsləyən,
 Çəkdin kimsəsizin çox nazını sən.
 Göründü sayəndə bu cahan mənə,
 Verdin ürək mənə, təzə can mənə.
 Evində bəslənib izzət görmüşəm,
 Süfrəndən yemişəm, nemət görmüşəm.
 Damğanın yeridir alnımda dərin,
 Dediyyəmdən çoxdur sənin hörmətin.
 Bil, ətrin yaşayır şirin canımda,

Süfrənin yağıdır, qaynar qanımda.
 Süfrənin önündə bir acizəm mən,
 Canımı verərəm əgər istəsən.
 Yetər ki, bu qədər qonağın oldum,
 Bəsdir əzab çəkdim, artıq yoruldu.
 Süfrəndən bu çörək yediyim qədər
 Sənə şükr eyləyə bilsəydim əgər,
 Haqqını verməyə yaradan tarı
 Mənə kömək əli verəydi barı.
 Ayrılıq gəlsə də çox ağır mənə,
 İcazə ver artıq, gedim, vətənə.
 Çoxdandır vətəndən düşmüşəm uzaq,
 Elimdən, köçümdən irəgəm, iraq.
 İstəyirəm səhər olduqca erkən
 Düzəlim yoluma evə doğru mən.
 Getsəm də əməyin itməyəcəkdir,
 Qapından hümmətim getməyəcəkdir.
 Sən nur çeşməsisən, işığın əyan,
 Arzum budur məni unutmayasan.
 Yetir köməyinlə pəru bal mənə,
 Verdiyin çörəyi et halal mənə".
 Xeyir öz sözünü qurtardı, durdu,
 Sanki var-yoxuna kürdün od vurdu.
 Töküdü göz yaşını kürd neysan kimi,
 Qopdu hay-küy həzin bir fəğan kimi.
 Beyinlər qurudu, gözlər ağladı,
 Qızın ağzındakı sözlər ağladı.
 Ağlayıb, ağlayıb durdular guya,
 Axar su çevrildi donan bir suya,
 Aqıl kürd qaldırdı sonra başını,
 Evi xəlvət edib çatdı qaşını,
 Xeyrə söylədi ki: "Sən, ey mehriban,
 Ağıllı, cürətli, mötəbər oğlan,
 Tutaq ki, getmisən doğma şəhərə,
 Tikan batıracaq sənə, bil, hərə.
 Nemət buradadır, naz bu məkanda,
 Nə var, əlindədir – yaxşı, yaman da.
 Yaxşılar cilovu verməzlər pisə,
 Satmazlar dostları yada, nakəsə.
 Bollu dövlətim var, ağım, qaram var,
 Bir də ki, çox əziz ciyərpəram var.
 Zəhmət sevəndir o mehriban çiçək,
 Çirkinlikdir ona yaxşı deməmək.
 Müşk əgər olarsa nəfədə nihan,
 Onun xoş ətrini duyar bu cahan.
 Ürəyin xoşlasa o dilbəri, biz
 Canımızdan səni saxlarıq əziz.
 Belə bir qıza ki, yetişmiş azad,
 Öz əlimlə səni seçirəm damad.
 Dəvədən, qoyundan, maldan nəyim var,
 Verərəm, çoxalar, sərmayən artar.
 Mən də aranızda nazla, nemətlə,
 Əcəl gələndək yaşaram belə".
 Kürddən görən zaman belə şəfqəti,
 Ona şükür etdi, qalxdı hörməti,
 Söhbətə şadlıq da qatdılar onlar,
 Nazla, sevinc ilə yatdılar onlar.
 Harun üzlü səhər bağlayanda bel,
 Zəng kimi səsləndi xoruz, durdu el;
 Uğurlu talelə süzüb dörd yanı,

Çıxdı öz taxtına məşriq soltanı.
 Kürd vida eylədi şirin yuxuya,
 Oyandı görməyə tədarük toya.
 Nikah ki, birliyin əsas şərtidir,
 Onunla nəsilər inkişaf edir.
 Verdi Xeyrə qızı, yaşayın, deyə
 Qoşdu Ütaridi parlaq Zöhrəyə.
 Həyat çeşməsini tapdı bir ölü,
 Günəş nurlandırdı o tutqun gülü.
 O baldodaq saqi, susamış Xeyrə
 Bir şərbət verdi ki, dəyər kövsərə.
 Ona çeşmə suyu verdisə əvvəl,
 İndi həyat suyu bəxş etdi gözəl.
 Yaşadılar belə sevincək, qoşa,
 Yoxdu həsrətləri bir şeydən, haşa!
 Əhdi gətirdikcə bu cütlər yada,
 Çox şad yeyirdilər vardan dünyada.
 Kürdün nə qədər ki, mayası vardı,
 Verdi bu bir cütə, verdi qurtardı;
 Bütün sürüləri, dövləti, varı
 Axdı Xeyrə tərəf, kürəkən sarı...
 Bir gün sulu yerdən, ağaclı yerdən,
 Başladı köç geniş səhraya birdən.
 Xeyir, can dərmanı, olduqca uca,
 O səndəl qoxulu yaşıl ağaca
 Yanaşdı, dərddikcə dərdi şaxlardan,
 İnsanın əlacı göy yarpaqlardan.
 Əlacdır sevdəyə bir şax yarpağı,
 Digərindən tapır şəfa göz dağı.
 Yığdı bir çuvala basdı mala-mal,
 Dəvənin üstünə yükləndi çuval.
 Yarpağın sirrini saxladı pünhan,
 Yadından hamının çıxdı o dərman.
 Düşdü bir şəhərə onların rızısı,
 Bu şəhrin şahının gözəl bir qızı
 Tutulmuş sevdəyə, bəd bir azara,
 Nə qədər əlləşib etmişlər çara.
 Sağalmamış; yanıb "hayır" demişlər.
 Bilikli həkimlər, məşhur təbiblər
 Gəlirdi soruşub həməni şəhəri
 Ki, div bəlasından o gözəl pəri
 Sağalsın, qalmasın zərrəcə dərdi.
 Padşah gələnlərlə bir şərt kəsərdi:
 "Sevdadan qızımı kim etsə azad,
 Mən də eyləyəm onu xeyli şad.
 Olar kürəkənim. Hər kim çarəni
 Etməyib, görərsə o məhparəni,
 Qəzəb eyləyəm, qılınc alaram,
 Bədəndən başını vurub salaram".
 Aciz qaldığından bu əlacda, ah,
 Nə qədər təbib öldürdükdü şah.
 Mən qərrib şəhərli olunca naşı,
 Padşah əmr eylədi, kəsildi başı.
 Bu şərt gündən-günə elə yayıldı;
 Hər kim pul görəndə hayıl-mayıldı,
 Eşidib bu sözü o, baş itirdi,
 Özü öz əliylə qanına girdi.
 Xeyir də eşidib həmin xəbəri:
 - Çarəmlə sağalar, – dedi, – şux pəri.
 Şaha yetirdi ki: "Ey səxa kanı,

Yoldan götürərəm mən bu tikani,
 Ondan xəstəliyi eylərəm uzaq,
 Sağaldaram qızı, şərtim var ancaq -
 Heç şeydə yox gözüm qoca dünyada,
 Mənim verəcəyim dərman, dava da
 Allah rızasına veriləcəkdir.
 Nə zaman ki, gücü görülcəkdir,
 Məni məqsədimə çatdırsın Allah".
 Xeyrin bu sözündən xəbər tutdu şah,
 Dedi: "Söyləyin ki, gəlsin, öpsün əl".
 Xeyir təzim etdi gəlib əlbəəl.
 Şah dedi: "Ey yaxşı adam, söylə bir,
 Sənin adın nədir?" Dedi: "Xeyirdir!
 Səadət bəxş etmiş mənə ölkərim,
 Uyğundur adıma sözüm, işlərim".
 Şah onun adını bilib yaxşı fal,
 Dedi: "Çarə eylə, aman, qeydə qal,
 Bunun nəticəsi yaxşıdır", – dedi,
 "Adın bu əməlin naxşıdır", – dedi.
 Sonra bir məhrəmə tapşırı, varsın
 Qızının yanına Xeyri aparsın.
 Xeyir gəldi gördü, gün kimi gözəl,
 Xəstəlik sərvinə yetirmiş xələl.
 Şirtək həyəcanlı, bərəlməmiş gözü,
 Nə yatmış gecəni, nə də gündüzü.
 Səndəl yarpağı ki yanında vardı,
 Açıb düyünçədən dərhal çıxardı,
 Döyüb hazırladı buz kimi şərbət.
 Qıza xoş gələrdi bu dava, əlbət.
 Uzatdı xəstəyə, alıb nuş etdi,
 Silinib beyninin tozları getdi.
 Qız bu vəlvələdən nicata çatdı,
 Şərbət içən kimi yıxıldı yatdı.
 Xeyir gördü yatır o gözəl bahar,
 Duydu ki, silinib üzündən qubar.
 Çıxdı ayqabağın evindən çölə,
 Gəldi öz evinə şad, gülə-gülə.
 Yatdı pəriüzlü, üç gün yumdu göz,
 Şaha öz halından demədi bir söz.
 Durdu üçüncü gün o dilbər mələk,
 Yedi yavaş-yavaş yüngül bir yemək.
 Belə şad xəbərdən olunca agah,
 Qaçdı ayaqyalın saraya padşah.
 Gördü taxt üstündə ağıllı, huşlu,
 Oturmuşdur qızı şahin duruşlu.
 Yıxılıb önündə o mahcamalın:
 - Həmdəmin olacaq, – dedi, – kamalın.
 Fitnə uzaq olsun, qızım, yanından,
 Xəstəlik çıxdımı, söylə canından?
 Şahın hörmətini gözləyərək qız,
 Təşəkkür eylədi ataya yalnız.
 Hökmdar sevinib oldu xeyli şad,
 Getdi tək qalaraq o sərvə-azad,
 Çağırıb yanına məhrəm bir adam,
 Sifariş yolladı şaha güləndam:
 "Qüdrət dəftərində yazılmış belə,
 Şahlar sadıq olar hər vaxt əhd ilə.
 Onda ki kəsildi xəncərlə başlar,
 Gözlədi qoyduğu şərti hökmdar.
 Tac ləyaqətlidən mən gördüm şəfa,

Şah gərək əhdinə eyləsin vəfa.
 Qılinc eyləyərsə əlac iqrara,
 Tac gərək sustalıb düşməsin dara.
 Minlərlə baş qoydu qılinc təlaşda,
 Ucalsın tac ilə qoyun bir baş da.
 Qurtardı canımı onun dərmanı,
 O açıb qılıfı; belə insanı
 Unutmaq bizlərə yararmı məgər?
 Tapılmaz, bil, mənə ondan başqa ər.
 Yetirək yerinə əhdi, peymanı,
 Bu yükdən qurtaraq tezliklə canı".
 Əhdi doğrultmağa şahı ansızın
 Gözəl məsləhəti oyatdı qızın.
 Şah Xeyri istədi, atlı çapdılar,
 Bir yolun üstündə gəlib tapdılar.
 Alıb yanlarına nadir gövhəri,
 Şahın hüsuruna döndülər geri.
 "Ey cahan böyüyü, - dedi – şah, nədən
 İqbalından yana üz çevirirsən?"
 Əynindən çıxarıb sonra xəlvəti,
 Bir ölkə olardı onun qiyməti,
 Bağışladı ona, bol gövhər verdi.
 Afərinlər dedi, zər kəməər verdi.
 Çəkildi saraya naxışlı pərdə,
 Şəhəri bəzədi şəhərlilər də,
 Qız dam guşəsindən yetirib nəzər,
 Gördü sevgilisi tam aya bənzər.
 O, gözəl üzlü bir sərvə-rəvandı,
 Xətti şəvə kimi, zirək cavandı.
 Həm şah razı oldu, həm də o dilbər,
 Xeyir damad oldu, kor olsun qoy Şər.
 Xəznə qapısına əl atdı soltan
 Qırdı dürüst möhrü, oldu kamiran.
 Sürdü, istəyincə səfalar sürdü,
 Gözəllik, şən həyat taxtını gördü.
 Şahın bir vüqarlı vəziri vardı,
 O, xalqın əlindən hər an tutardı.
 Bir qızı vardı ki, dəyərdi cana,
 Üzü bənzər qarda qarğa qanına.
 Toxunmuş zərəri çiçəyin aya,
 Puç olub gözləri çıxmışdı zaya.
 Şahdan izn istəyib o vəzir deyir:
 "Qızımın gözünə nur versin Xeyir".
 Vəzir şah şərtinə eylədi əməl,
 Dərman təsir etdi olduqca gözəl.
 Oldu bu qızın da sevimli əri,
 Bir gövhər cəzb etdi neçə gövhəri.
 Ona qismət oldu üç gözəl tavus,
 Kəsranın tacıyla təxti-Keykavus.
 Gah vəzir qızını dilə gətirdi,
 Bütün istəyini ələ gətirdi.
 Gözünə nur verdi şah qızı bəzən,
 Bu sanki günəşdi, o bir aydı – şən.
 Gah da kürd qızıyla şadlıq eylərdi,
 Üç nərdlə oyunda üstün gələrdi.
 Ömrünə yar oldu beləcə baxtı,
 Əlinə keçirdi o tacı, taxtı.
 Keçdi hesabına o gözəl diyar,
 Tutdu tacıdarlıq Xeyirdə qərar.
 Günlərin birində o, bağa gəldi,

Bir könül açanla keyfə yönəldi.
 Şər ki, yoldaşındı onun səfərdə,
 Düşdü öz əliylə öz başı dərdə.
 Gördü o cühdə söhbət eyləyir,
 Dedi yəhudiyyə o saat Xeyir:
 "Bir asudə vaxtda sal qabağına,
 Gətirib gəl bunu şahlıq bağına".
 Sonra gedib bağa, keyfə oturdu,
 Kürd əli qılıncı önündə durdu.
 Gəldi əyniaçıq pərakəndə Şər,
 Öpdü torpağını ondan bixəbər.
 Xeyir ona dedi: "Adını söylə!
 Başın salacaqdır səni əngələ".
 Səyyah: – "Mübəşşirdir, – dedi, – şöhrətim,
 Görünür hər işdə gücüm, qudrətim".
 Xeyir dedi: "Söylə sözün düzünü,
 Təmizlə, qanınla yu öz-özünü".
 O dedi ki: "Adım belədir ancaq,
 İstəyirsən öldür, istəsən burax".
 Xeyir dedi: "İşin daim zavaldır,
 Alçaqşan, hamıya qanın halaldır.
 Adın Şər, özün də xalq üçün şərsən,
 Xisləti adından pis bir bəşərsən.
 Sən o deyilsənmi bir cana qıydın,
 Çöldə bir susuzun gözüni oydu.
 Hələ bu bəs deyil, gör nələr etdin,
 Ona su verməyib, çıxdın da getdin.
 Aldın göz gövhəri, kəmər gövhəri,
 Apardın onları, yandı ciyəri.
 Bil ki, gövhərləri gedən mənəm, mən!
 Sənin bəxtin öldü, mənimkidir şən.
 Hər kimin olarsa Allah pənahı,
 Odur xoşbəxtliyin əbədi şahı.
 Mənim taleyimə Allah oldu yar,
 İqbalım eylədi məni tacidar.
 Kəsildi bəxtimin Tanrı pənahı,
 İndi bu yerlərin şahıyam, şahı!
 Vay sənin halına, yamandır zatın,
 Qurtarmaz əlimdən artıq həyatın".
 Şər Xeyri tanıdı və birdən-birə
 Özünü götürüb çırparaq yerə,
 Söylədi: "Gördüyüm işlər yamandır,
 Pis əməllərimə baxma, amandır.
 Başımız üstündə dönən fələklər,
 Sənə Xeyir demiş, mənə isə Şər.
 Nələr eylədimsə o zaman sənə,
 Bütün eylədiyim yaraşır mənə.
 Nələr bacarırsan, mənə durma et,
 Et ancaq özünə, adına nisbət".
 Xeyir bu nöqtəni eyləyincə yad,
 Tez onu ölümdən eylədi azad.
 Elə ki qılıncdan Şər azad oldu,
 Uçdu yol uzununu, qəlbi şad oldu.
 Qəzəbli kürd isə dalınca getdi,
 Vurdu qılınc ilə tez həlak etdi.
 "Xeyir düşündü sə xeyirli işlər,
 Şərsən, – dedi, – çıxar qabağına şər".
 Sonra üst-başını axtardı, gəzdi,
 İki dürr gizlədib kəmərdə, sezdi.
 Gətirdi Xeyr üçün, qoydu tez yerə,

Dedi: "Çatdı yenə gövhər gövhərə".
Öpdü gövhərləri o, kürdə verdi,
Nəcibi gövhərlə o sevindirdi.
Əlini gözünün üstünə qoydu,
Dedi: "Şər bunları xəncərlə oydu.
Verdim gövhərləri sənə mən özüm,
Çünki əllərinlə nurlanıb gözüm".
Xeyirin əməli qəlbinə yatdı,
Camaat da ondan arzuya çatdı.
Səadət taxtına çıxınca, demək,
Dəmir gümüş oldu, palaz da ipək.
Hər kimin ki baxtı, xoş taleyi var,
Tikan ona xurma, daş da zər olar.
Qurdu çox təpərli ədalətini,
Qüvvətə mindirdi məmləkətini.
Bir zaman yönəlib yarpaq dərdiyi,
Ağır xəstələrə şəfa verdiyi
Ağacın üstünə tez-tez gedərdi,
Ağır naxoşlara əlac edərdi.
Keçirərdi orda gününü tamam,
Ürəkdən o yerə verərdi salam.
Ona xoş gəlmişdi səndəl havası,
Səndəl rəng olmuşdu onun libası.
Bağlardı hər zaman səndələ əməl,
Edərdi əynini daima səndəl.
Səndəl asayışın ruhu, qanıdır,
Ətri hər bir zaman can nişanıdır.
Tozu yox eyləyər hər dərdi-səri,
Qurtarar yanğıdan odlu ciyəri.
Bitirdi nağılı o Çin gözəli,
Etdi öz dilini şirin, məzəli.
Şah onun yerini canında etdi,
Yəni bədnəzərdən aldı, gizlətdi.

İmadəddin Nəsimi

Səni bu hüsnü camalu, bu kamal ilə görüb
Qorxdular "Həqq" deməyə, döndülər insan dedilər...

Ayrılır

Ey müsəlmanlar, mədəd, ol yar pünhan ayrılır,

Ağlamayım neyləyim, çün gövdədən can ayrılır.

Ey sənəm, hicran əlində naleyi-zar eylərəm,
Gözlərimdən sanasan dəryayi-ümman ayrılır.

Ol səbəbdəndir ki, mən bimarü rəncur olmuşam,
Xəstə könlüm mərhəmi, şol dərdə dərman ayrılır.

Rəngi-çöhrəm zərd olubdur, qamətim həm çün hilal,
Ol günəş üzlü həbibim, lə'li-xəndan ayrılır.

Təqətim, səbrim tükəndi, yarsız mən neylərəm?
Əqlimi şeyda qılan ol çeşmi fəttan ayrılır.

Məhşəri-yövmül-hesab, qopdu qiyamət başıma,
Ey Yusuf surətli, məndən piri-Kən'an ayrılır.

Ey cigərsuz nari-firqətdən Nəsimi çarə nə?
Hər kimə nəhnü qəsəməna çün əzəldən ayrılır

Məndə sığar iki cahan

Məndə sığar iki cahan, mən bu cahanə sığmazam,
Gövhəri laməkan mənəm, kövnü məkanə sığmazam.

Əşlə fərşu kafü nun məndə bulundu cümlə çün,
Kəs sözünü və əbsəm ol, şərhü bəyanə sığmazam.

Kövnü məkandır ayətim, zati dürür bidayətim,
Sən bu nişanla bil məni, bil ki, nişanə sığmazam.

Kimsə gümanə zənn ilə olmadı həqq ilə biliş,
Həqqi bilən bilir ki mən, zənnü gümanə sığmazam.

Surətə baxu mənini surət içində tanı kim,
Cism ilə can mənəm, vəli cism ilə canə sığmazam.

Həm sədəfəm, həm inciyəm, həşru sirat ədinciyəm,
Bunca qumaşu rəxt ilə mən bu dükanə sığmazam.

Gənci-nihan mənəm mən uş, eyni-əyan mənəm, mən uş,
Gövhəri-kan mənəm mən uş, bəhrəvu kanə sığmazam.

Gərçi mühiti-əzəməm, adım adəmdir, adəməm,
Dar ilə künfəkan mənəm, mən bu məkanə sığmazam.

Can ilə həm cahan mənəm, dəhrilə həm zaman mənəm,
Gör bu lətifeyi ki mən, dəhru zəmanə sığmazam.

Əncum ilə fələk mənəm, vəhy ilə həm mələk mənəm,
Çək dilini və əbsəm ol mən bu lisanə sığmazam.

Zərrə mənəm, günəş mənəm, çar ilə pəncu şeş mənəm,
Surəti gör bəyan ilə, çünki bəyanə sığmazam.

Zat iləyəm sifət ilə, qədr iləyəm bərat ilə,
Gülşəkərəm nəbat ilə, bəstə dəhanə sığmazam.

Nar mənəm, şəcər mənəm, ərşə çıxan həcər mənəm,
Gör bu odun zəbanəsin, mən bu zəbanə sığmazam.

Şəms mənəm, qəmər mənəm, şəhd mənəm, şəkər mənəm,
Ruhi-rəvan bağıslaram, ruhi-rəvanə sığmazam.

Gərçi bu gün Nəsimiyəm, haşimiyəm, qureyşiyəm,
Bundan uludur ayətim, ayətü şanə sığmazam.

Dilbərə, mən səndən ayrı ömrü canı neylərəm?

Dilbərə, mən səndən ayrı ömrü canı neylərəm?
Tacü-təxtü,mülkü-malü,xanimanı neylərəm?

İstərəm vəsli-camalın ta qılam dərdə dəvə,
Mən sənin bimarınam,özgə dəvanı neylərəm?

Ey müsəlmanlar,bilin kim yar ilə xoşdur cahan
Çünki yardan ayru düşdüm,bu cahanı neylərəm?

Çox dualar qılmışam,mən xalığın dərgahına,
Çün muradım hasil olmaz,mən duanı neylərəm?

Dilbər aydır,ey Nəsimi,sabir ol ,qılma fəğan
Mən bu gün səbr eləsəm,danla fəğanı neylərəm?

Hardasan

Canımı yandırdı hicrin, ey Nigarım, hardasan?!
Gözlərim nuru, iki aləmdə varım, hardasan?!

Bağrımı qan eylədi acı fərağın, gəl, yetiş!
Ey ləbi vəslət, şərabı-xoşgüvarım, hardasan?!

Səbrimi yəğmalədi şövqün, qərarım qalmadı,
Ey mənim aramım, ey səbrü-qərarım, hardasan?!

Eylədi eşqin məni qalxan məlamət pirinə,
Ey qaşı-gözü yelənli şəhriyarım, hardasan?!

Ay üzün şəmindən iraq düşmüşəm pərvanətək,
Yanıram leylü-nəhar, ey nuri-narım, hardasan?!

Bad ilən göndər saçın buyin mənə hər sübhədən,
Sanki yandı, keçdi həddən intizarım, hardasan?!

Səndən özgə könlümə yoxdur vəfalı yari-dust,
Ey cəfasız, hüsnü-kamil yadigarım, hardasan?!

Yar üçün hər guşədə min div olur düşmən mənə,
Ey səvadü-əzəmi möhkəm hasarım, hardasan?!

Çün Nəsimidir bu gün əyyami-eşqin sərvəri,
Ey şəkər-ləb, yari-şirin ruzigarım, hardasan?!

Səməd Vurğun

Azərbaycan

Çox keçmişəm bu dağlardan,
Durna gözlü bulaqlardan;
Eşitmişəm uzaqlardan
Sakit axan arazları;
Sınamışam dostu, yarı...

El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənimdən,
Anam, doğma vətənimdən!
Ayrılarmı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!

Mən bir uşaq, sən bir ana,
Odur ki, bağlıyam sana,
Hankı səmtə, hankı yana
Hey uçsam da yuvam sənsən,
Elim, günüm, obam sənsən!

Fəqət səndən gen düşəndə,
Ayrılıq məndən düşəndə,
Saçlarıma dən düşəndə
Boğar aylar, illər məni,
Qınamasın ellər məni.

Dağlarının başı qardır,
Ağ örpəyin buludlardır.
Böyük bir keçmişin vardır;
Bilinməyir yaşın sənin,
Nələr çəkmiş başın sənin.

Düşdün uğursuz dillərə,
Nəhs aylara, nəhs illərə,
Nəsillərdən-nəsillərə
Keçən bir şöhrətin vardır;
Oğlun, qızın bəxtiyardır...

Hey baxıram bu düzlərə,
Alagözlü gündüzlərə,
Qara xallı ağ üzlərə
Könül istər şer yazsa;
Gəncləşirəm yaza-yaza...

Bir tərəfin bəhri-Xəzər,
Yaşılbaş sonalar gəzər;
Xəyalım dolaşar gəzər
Gah Muğanı, gah Eldarı.
Mənzil uzaq, ömür yarı!

Sıra dağlar, gen dərələr,
Ürək açan mənzərələr...

Ceyran qaçar, cüyür mələr,
Nə çoxdur oylağın sənin!
Aranın, yaylağın sənin.

Keç bu dağdan, bu arandan,
Astaradan, Lənkərandan.
Afrikadan, Hindistandan
Qonaq gəlir bizə quşlar,
Zülm əlindən qurtulmuşlar...

Bu yerlərdə limon sarı,
Əyir, salır budaqları;
Dağlarının dümağ qarı
Yaranmışdır qarlı qışdan
Bir səngərdir yaranışdan.

Lənkəranın gülü rəng-rəng,
Yurdumuzun qızları tək.
Dəmlə çayı tök ver görək
Anamın dilbər gəlini!
Yadlara açma əlini.

Sarı sünbül bizim çörək,
Pambığımız çiçək-çiçək.
Hər üzümdən bir şirə çək
Səhər-səhər acqarına,
Qüvvət olsun qollarına.

Min Qazaxda köhlən ata,
Yalmanına yata-yata,
At qan-tərə bata-bata,
Göy yaylaqlar belinə qalx,
Kəpəz dağdan Göy gölə bax!

Ey azad gün, azad insan,
Doyunca iç bu bahardan!
Bizim xallı xalçalardan
Sər çinarlar kölgəsinə,
Alqış günəş ölkəsinə!

Könlüm keçir Qarabağdan,
Gah bu dağdan, gah o dağdan.
Axşamüstü qoy uzaqdan
Havalansın Xanın səsi,
Qarabağın şikəstəsi.

Gözəl vətən! Mənan dərin,
Beşiyisən gözəllərin!
Aşıq deyər sərin-sərin,
Sən günəşin qucağısan,
Şer, sənət ocağısan.

Ölməz könül, ölməz əsər,
Nizamilər, Füzulilər!
Əlin qələm, sinən dəftər,
De gəlsin hər nəyin vardır,
Deyilən söz yadigardır.

Bir dön bizim Bakıya bax,
Sahilləri çıraq-çıraq,

Buruqları hayqıraraq
Nərə salır boz çöllərə,
İşıqlanır hər dağ, dərə!

Nazlandıqca sərin külək,
Sahillərə sinə gərək.
Bizim Bakı -- bizim ürək!
İşıqdadır qüvvət sözü,
Səhərlərin ülkər gözü.

Gözəl vətən! O gün ki sən
Al bayraqlı bir səhərdən
İlham aldın... yarandım mən.
Gülür torpaq, gülür insan,
Qoca Şərqin qapısısan!

Şair nə tez qocaldın sən

Nemətsə də gözəl şeir,
Şair olan qəm də yeyir.
Ömrü keçir bu adətlə,
Uğurlu bir səadətlə.
Görən məni nədir deyir:
Saçlarına düşən bu dən?
Şair, nə tez qocaldın sən!

Dünən mənə öz əlində
Gül gətirən bir gəlin də
Gözlərində min bir sual
Heykəl kimi dayandı lal...
O bəxtəvər gözəlin də
Mən oxudum gözlərindən:
Şair, nə tez qocaldın sən!

Ovçuluğa meyil saldım,
Gecə-gündüz çöldə qaldım,
Dağ başından enib düzə
Bir ox kimi süzə-süzə
Neçə ceyran nişan aldım;
Cavab gəldi güllələrdən:
Şair, nə tez qocaldın sən?

Bəzən uca, bəzən asta,
Ötür sazım min sim üstə.
Andı yalan, eşqi yalan,
Dostluğu da rüşvət olan,
Ürək yıxan bir iblis də
Üzəvari deyir hərdən:
Şair, nə tez qocaldın sən!

Saç ağardı, ancaq ürək
Alovludur əvvəlki tək.
Saç ağardı, ancaq nə qəm!
Əlimdədir hələ qələm...
Bilirəm ki, deməyəcək
Bir sevgilim, bir də Vətən:
- Şair, nə tez qocaldın sən!

Hər bağın, hər bağçanın öz bülbülü şeydası var.
Hər duyan qəlbin, əzizim, gizli bir sevdası var.
Ruhu oxşar, qəlbi oxşar incə bir canan səsi,
Gah gülər, gah ağlayar, hər dəmdə bir mənası var.
Can alan hər nəğmənin mənası yalnız eşqidir,
Göz görüb əl cətməyən yıldızlı bir dünyası var.
Dərdi- hicran günlərilə ömrü odlardan keçər,
Hər könül bir karvandır ki, bir susuz səhrası var.
Böylə bir söz var ki, Vurğun indi bir Məcnun olub,
Şeirü sənət adlanan nazəndə bir Leylası var.

Məmməd Araz

Ağarma, saçım, ağarma!

Nə erkən sənə dən düşdü,
Niyə düşdü, nədən düşdü?
Beynimmi qüvvədən düşdü?
Ağarma, saçım, ağarma!

Arzu sonsuz, ömür yarı...
Artdı alnın qırıqları,
Səndə insaf olsun bəri
Ağarma, saçım, ağarma!

Məni qəmgin görsə əgər
Düşmənlər gülər, dost qəm yeyər,
Qızlar baxıb “dayı” deyər,
Ağarma, saçım, ağarma!

Daşdır qəlbin, daşdır canın,
Yoxdur, duyğun, yoxdur qanın.
Hələ gəncəm, sən vicdanın
Ağarma, saçım, ağarma!

Ömür keçir, yaman keçir,
Qəlbimdən qara qan keçir.
Daha gözəllər yan keçir,
Ağarma, saçım, ağarma!

Hələ səsim ucalmayıb,
El gücündən güc almayıb.
Hələ ürək qocalmayıb
Ağarma, saçım, ağarma!

İlham adlı şahpərim var,
Yol üstəyəm, səfərim var...
Yazılmamış əsərim var...
Ağarma, saçım, ağarma...

1957.

Aşıq Mikayıl Azaflı

Ağarmayın, ay saçlarım!

Cavanlığın,məhəbbətin eşqinə
Ağarmayın, ay saçlarım, amandı!
Düz ilqarın ,sədaqətin eşqinə
Ağarmayın, ay saçlarım, amadı!

Haqq aşığı yaranıbdı qəm çəkə,
Ürəyimə salıbsınız yüz ləkə.
Nə lazımdı gözümlə qanlı yaş tökə,
Ağarmayın, ay saçlarım, amandı!

Elə bildim dağ başını qar alıb,
Ayaz vurub çiçəkləri saralıb.
Görən deyir aşiq daha qocalıb,
Ağarmayın ,ay saçlarım, amandı!

Baş titrəyər, can uçunar,zar ağlar,
Mey inildə,ı saz sızıldar, tar ağlar.
Həsrət ilə baxıb-baxıb yar ağlar,
Ağarmayın, ay saçlarım, amandı!

Azaflıyam, ağ saqqalım bir yana,
Gənclik getdi, könül oldu virana.
Deyəcəklər dözümmədi hicrana,
Ağarmayın, ay saçlarım, amandı!

Bəxtiyar Vahabzadə

Yaşamaq yanmaqdır yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız bundadır.
Şam əgər yanmırsa yaşamır demək,
Onun yaşaması yanmağındadır.

Axı, dünya fırlanır

Vaxtın dəyirmanında daş əridi, qum oldu,
Tarixə atdıığımız qayıtdı, lüzum oldu.
Dünənin həqiqəti bu gün tərs yozum oldu,
Niyə də yozulmasın, axı, dünya fırlanır.

Çox ovlaqlar içində çox ovları ovladım,
Aşılıb-daşan arzumu mən artıq cilovladım.
Mən atamı ötmüşəm, məni ötür övladım,
Bu, belə də olmalı, axı, dünya fırlanır.

Dünən düz sandığımı bu gün əyri sanıram.
Bəzən olur, özümdən özüm oğurlanıram.

Hər il başqa arzunun başına fırlanıram,
Niyə də fırlanmayım, axı, dünya fırlanır...

Çox əylən görmüşəm, əyilməyən başları.
Sular duruldu, gördük dibindəki daşları
Ünvanımı dəyişdi dünənin alqışları;
Niyə də dəyişməsin, axı, dünya fırlanır...

Necə dönür bu dövran, necə dönür bu gərdis,
Tazıların üstünə dovşanlar da gülərmiş.
Dünya bina olandan hər şey dəyişiləmiş,
Dəyişməsin neyləsin, axı, dünya fırlanır.

Əbədini dünyada mən əbədi sanmadım,
Bir atəşə tutuşdum, min atəşə yanmadım,
Bütlər gəldi və getdi, birinə inanmadım
Niyə inanmalıyam, axı, dünya fırlanır.

Fırlandıqca bu dünya, yox da dönüb var olur,
Quruyan çeşmələrdən sular yenə car olur.
Bu dünyanın xeyri də, şəri də təkrar olur,
Niyə təkrar olmasın? Axı, dünya fırlanır.

Min-min illər bu dünya beləcə fırlansa da,
Bir yuvanın bülbülü min budağa qonsa da,
Aylar, illər, fəsillər bir-birini dansa da,
Dəyişməzdir əqidəm, çox da dünya fırlanır,

Nə qədər istəyirsə, min o qədər fırlana,
Qarşıma gah şər çıxa, gah xeyir dığırlana.
Çərxi-fələk istəyir lap dolana tərsinə,
Əqidəmi heç nəyə dəyişmərəm mən yenə.

5 oktyabr, 1985.

Məmmədhüseyn Şəhriyar

Heydərbabaya salam

Heydər Baba, ildırımlar şaxanda,
Səllər-sular şaqqıldayıb axanda,
Qızlar ona sərv bağlayıb baxanda,
Salam olsun şövkətinizə, elinizə
Mənim də bir adım gəlsin dilinizə

Heydər Baba kəklikliklərin uçanda
Kol dibindən dovşan qalxıb qaçanda
Bağçaların çiçəklənib açanda

Bizdən də bir mümkün olsa, yad elə,
Açılmıyan ürəkləri şad elə.

Bayram yeli çardaxları yıxanda
Novruzgülü, qarçıçəyi çıxanda
Ağ buludlar köynəklərin sıxanda
Bizdən də bir yad eyləyən sağ olsun,
Dərdlərimiz qoy dikəlsin, dağ olsun.

Heydə Baba, gün dağını dağlasın
Üzün gülsün, bulaqların ağlasın
Uşaqların bir dəstə gül bağlasın
Yel gələndə ver gəlsin bu yana
Bəlkə mənim yatmış bəxtim oyana.

Heydər Baba, sənin üzün ağ olsun
Dörd bir yanın bulaq olsun, bağ olsun
Bizdən sonra sənin başın sağ olsun
Dünya qəzov-qədən, ölüm-itimdir
Dünya boyu oğulsuzdur, yetimdir.

Heydər Baba, yolum səndən kəc oldu
Ömrüm keçdi, gələmmədim gec oldu
Heç bilmədim gözəllərin necə oldu
Bilməz idim, döngələr var, dönüm var
İtkinlik var, ayrılıq var, ölüm var.

Heydər Baba, igid əmək itirməz
Ömür keçər, əfsus, belə bitirməz
Namərd olan ömrü başa yetirməz
Biz də vallah unutmırıq sizləri
Görəməsək, halal edin bizləri.

Heydər Baba, Mir Əjdər səslənəndə
Kənd içinə səsdən-küydən düşəndə
Aşıq Rüstəm sazın dilləndirəndə
Yadımdadır nə hövləsk qaçardım
Quşlar təkin qanad çalınb uçardım.

Şəngilavar yurdu Aşıq Alması
Gahdan gedib orda qonaq qalması
Daş atması, alma, heyva salması
Qalıb şirin yuxu kimi yadımda
Əsər qoyub ruhumda, hərzabımda

Heydər Baba, quru gölün qazları
Gədiklərin sazaxçalan sazları
Kətkövşənin payızları, yazları
Bir sinema pərdəsidir gözümdə
Tək oturub seyr edərdəm özümdə.

Heydər Baba, qaraçimən qadası
Kovuşların gələr səsi, sədası

Kərbalaya gedənlərin qadası
Düşsün bu ac yolsuzların gözüne
Təməddünün uyduq yalan sözünə

Heydər Baba, şeytan bizi azdırıb.
Məhəbbəti ürəklərdən azdırıb
Qara günün sərnöyüştün yazdırıb
Salıb xalqı bir birinin canına
Barışıqı bələşdirib canına

Göz yaşına baxan olsa, qan axmaz
İnsan olan xəncər belinə taxmaz
Amma, heyif, kor tutduğun buraxmaz
Behiştimiz cəhənnəm olmaqdadır
Zilhəccəməiz məhərrəm olmaqdadır.

Xəzan yeli yarpaqları tökəndə
Bulud dağdan enib kəndə çökəndə
Şeyxəlülslam gözəl səsin çəkəndə
Misginli söz ürəklərə dəyərdi
Ağaclar da Allaha baş əyərdi.

Daşlı qulaq daş qumla dolmasın
Bağçaları sralmasın, solmasın
Ordan keçən atlı susuz olmasın
Qayana, bulaq, xeyrin olsun, axarsan
Üfüqlərə xumar-xumar baxarsan.

Heydər Baba, dağın, daşın sərəsi
Kəklik oxur, dalısında fərəsi
Quzuların ağı, bozu, qarası
Bir gedəydim dağ-dərələr uzunu
Oxuyardım, çoban, qaytar quzunu.

Heydər Baba, sulu yerin düzündə
Bulaq qaynar çay-çəməninin gözündə
Bulaq otu üzər suyun üzündə
Gözəl quşlar ordan gəlib keçərlər
Xəlvətliyib bulaqdan su içərlər.

Biçin üstü sünbül biçən oraqlar
Eylə bil ki, zülfü darar daraqlar
Şıkarçılar bildirçini soraqlar
Biçinçillər ayranların içərlər,
Bir huşlanıb sondan durub biçərlər.

Heydər Baba, kəndin günü batanda
Uşaqların şamın yeyib yatanda
Ay buluddan çıxıb qaş-göz atanda
Bizdən sə bir sən onlara qissə de
Qissəmizdə çoxlu qəmu-qüssə de.

Qarı nənə gecə nağıl deyəndə

Külək qalxıb qapı-bacanı döyənədə
Qurd keçinin Şəngülüsünü yeyəndə
Mən qayıdıb bir də uşaq olaydım
Bir gül açıb ondan sonra solaydım.

Əmməcanın bal qəlləsini geyərdim
Sondan durub iç donumu geyərdim
Bağçalarda tiringəni deyərdim
Ay özümü o əzdirən günlərim
Ağac minib at gəzdirən günlərim.

Həci xala çayda paltar yuyardı
Məmmədsadiq damlarını suvardı
Heç bilməzdik dağdı, daşdı, divardı
Hər yan gəldi şıllaq atıb aşardıq
Allah nə xoş qəmsiz-qəmsiz yaşardıq.

Şeyxəlülislam münaciəti deyərdi
Məşədi Rəhim əbbani geyərdi
Məşğəcəli bozbaşları yeyərdi.
Biz suşuduq, deyrət olsun, toy olsun.
Fərq eləməz hər nə olacaq, qoy olsun.

Məlikniyaz vərəndilin salardı
Atın çapıb qey-qacından çalardı
Qırğı təkin gədik başın alardı
Dolayıya qızlar açıb pəncərə
Pəncərlərdə nə gözəl mənzərə.

Heydər Baba, kəndin toun tuttanda
Qız gəlinlər xanapiltə satanda
Bəy gəlinə damdan alma atanda
Mənim də o qızlarında gözüüm var
Aşıqların sazlarımda sözüüm var.

Heydər Baba, bulaqların yarpızı,
Bostanların gülbələri, garpızı,
Çərçilərin ağ nabatı saqqızı,
İndi də var damağımda, dad verər,
İtgin gedən günlerimdən yad verər.

Bayramıdı gecə quşu oxurdu,
Adaxlı qız bəy corabın toxurdu,
Hərəkəs şalın bir bacadan soxurdu,
Ay nə gözəl qaydadı şal sallamaq,
Bəy şalına bayramlığın bağlamaq.

Şal istədim mən də evdə ağladım,
Bir şal alıb tez belimə bağladım,
Qulam gilə qaçdım, şalı salladım,
Fatma xala menə corab bağladı,
Xan nənəmi yada salıb ağladı.

Heydər Baba, Mirzəmmədin baxçası,
Baxçaların turşa şirin alçası,
Gəlinlərin dizmələri, taxçası
Hey dizilər gözlərimin rəfində,
Xeymə vurur xatirələr səfində.

Bayram olub, qızıl palçıq əzərlər,
Naxış vurub, otaqları bəzərlər,
Taxçalara düzmələri düzərlər
Qız-gəlinin findıqçası, xənası,
Həv səslənər anası, qayınanası.

Baxıcının sözü, sovu, kağızı
İnəklərin bulaması, ağızı,
Çərşənbənin girdekanı, mövizi
Qızlar deyər: "Atıl-matıl, çərşənbə,
Ayna təkin bəxtim açıl, çərşənbə".

Yumurtanı göyçək, güllü boyardıq,
Çaqqışdırıb sınıqların soyardıq,
Oynamaqdan birce məgər doyardıq,
Əli mənə yaşıl aşiq verərdi,
Rıza mənə novruz gülü dərərdi.

Novruzəli xırmanda vel sürərdi,
Gahdan enib küləşlərin kürərdi,
Dağdan da bir çoban iti hürərdi,
Onda gördün ulaq ayaq saxladı,
Dağa baxıb qulaqların şaxladı.

Axşam başı naxırçılar gələndə,
Qodukları çəkib, vurardık bəndə,
Naxır keçib gedib yetəndə kəndə,
Heyvanları çılpaq minib qovardıq,
Söz çıxsaydı, sinə gərək sovardıq.

Yaz gecəsi çayda sular şarıldar,
Daş əyələr selde aşıb, şarıldar,
Qaranlıqda qurdun gözü parıldar,
İtlər gördün, qurdu seçib ulaşdı,
Qurd da gördün, qalxıb gədikdən aşdı.

Qış gecəsi tövlələrin otağı,
Kəndlilərin oturağı, yatağı,
Buxarıda yanar odun yanağı,
Şəbçərəsi, girdekanı, iydesi,
Kəndə basar gülüb-danışmaq səsi.

Şüca xaloğlunun Bakı sovqəti,
Damda quran samavarı, söhbəti,
Yadımdadı səsi, qəddi, qaməti
Cünəmməğin toyu döndü, yas oldu,
Nənəqız'ın bəxt aynası kas oldu.

Heydər Baba, Nənəqızın gözləri,
Rəqşəndənin şirin-şirin sözləri,
Türki dedim, oxusunlar özləri,
Bilsinlər ki, adam gedər ad qalar,
Yaxşı-pisdən ağızda bir dad qalar.

Yaz qabağı gün günəyi döyəndə,
Kənd uşağı qargülləsin sevəndə,
Kürəkçilər dağda kürək züvəndə,
Mənim ruhum elə bilin ordadır,
Kəklik kimi batıb qalıb, qardadır.

Qarı nənə uzadanda işini,
Gün buludda əyirərdi təşini,
Qurd qocalıb, çəxdirəndə dişini,
Sürü qalxıb dolayıdan aşardı,
Badyaların südü aşıb-daşardı.

Həccə Sultan əmmə dişin qısardı,
Molla Bağır əmioğlu tez mısardı,
Təndir yanıb, tüstü evi basardı,
Çaydanımız ərsin üstə qaynardı,
Qovurgamız sac içində oynardı.

Bostan pozub gətirirdik aşığı,
Doldururduq evdə taxta tabağı,
Təndirlərdə bişirərdik qabağı,
Özün yeyib, toxumların çıtlardıq,
Çox yeməkdən lap az qala çatlardıq.

Verziğandan armud satan gələndə,
Uşaqların səsi düşərdi kəndə,
Biz də bu yandan eşidib biləndə,
Şıllaq atıb bir qışgırıq salardıq,
Buğda verib armudlardan alardıq.

Mirza Tağıyla gecə getdik çaya,
Mən baxıram seldə boğulmuş aya,
Birdən işıq düşdü otay baxçaya,
"Eyvah dedik, qurtdu", qayıtdıq, qaçdıq,
Heç bilmedik nə vaxt küllükdən aşdıq.

Heydər Baba, ağacların ucaldı,
Amma heyif cəvanların gocaldı,
Toxluların arıqlayıb acaldı,
Kölgə döndü, gün batdı, qaş qaraldı,
Qurdun gözü qaranlıqda bərəldi.

Eşitmişəm yanır Allah çırağı,
Dayır olub məscidüzün bulağı,
Rahat olub kəndin evi, uşağı,
Mənsur Xanın əli-qolu var olsun,

Harda qalsa, Allah ona yar olsun.

Heydər Baba, Molla İbrahim var, ya yox?
Məktəb açar, oxur uşaqlar, ya yox?
Xırman üstü məktəbi bağlar, ya yox?
Məndən axunda yetirərsən salam,
Ədəbli bir salam-ı ma lakəlam.

Həccə Sultan əmmə gedib Tebrizə,
Amma nə Tebriz ki, geləmmir bizə,
Balam durun, qoyaq gedək əmmizə,
Ağa öldü, tufağımız dağıldı,
Qoyun olan yad gedibən sağıldı.

Baba Pünhan

Bakının dərdi var

Yorğundur, yatmayır haçandan Bakı,
Doyub yad ellidən, qaçqından Bakı.
Üzülüb, öləcək acından Bakı,
Məğrur görünsə də o can üstədir,
Bakının dərdi var Bakı xəstədir.

Yaltaqlar dəstəsi baş alıb gedir,
Qeyrət yavaş-yavaş boşalıb gedir,
Məktəbli qızlar da qaş alıb gedir,
Ərli də, ərsiz də bir həvəsdədir.
Bakının dərdi var, Bakı xəstədir.

Əsrlər itirdik illər içində,
Qanqallar bitirdik güllər içində,
Çaqqallar dolaşır ellər içində,
Aslanlar, pələnglər daş qəfəsdədir,
Bakının dərdi var, Bakı xəstədir.

O, Cıdır düzüyçün çadır ağlayır,
Çadır övladıçün Cıdır ağlayır,
Namus itkin düşüb abır ağlayır,
Köməksiz qız-gəlin dəstə-dəstədir.
Bakının dərdi var, Bakı xəstədir.

Sən ey "Qız qalası" qalasan hələ,
Səni həmişə qız qalasan hələ,
Dərdini Pünhana qala sən hələ,
Ta ki, göz yollarda qulaq səsdədir,
Bakının dərdi var Bakı xəstədir.

(Baba Pünhan -Bakının dərdi var-13may,2001)

Balıqçı və balıq nağılı*(Tərcümə edən Mirmehdi Seyidzadə)*

Keçmiş zamanlarda bir qoca varmış,
Qoca qansıyla birgə yaşarmış
Geniş göy dənizin lap sahilində
Köhnə qazmasmda, uçuq evində
Onlar otuz üç il ömür sürmüşdü,
Nə xoş bir güzəran, nə gün görmüşdü.
Qocanın qarısı cəhrə əyirər,
Balığa gedərmiş özü hər səhər.
Bir gün yenə qoca suya tor atdı,
Lakin balıq deyil, o, lil çıxartdı.
Toru təmizləyib yenə də atdı,
Sudan dənizotu dartıb çıxartdı.
O, üçüncü dəfə toru çəkirkən
Toruna bir balıq düşdü dənizdən.
Adi balıq deyil, qızıl balıqdı.
Elə ki, dənizdən sahilə çıxdı
İnsan tək danışdı, dil açdı birdən;
Dedi: "Gəl ayırma məni dənizdən.
Qoca, burax suya, rəhm elə mənə,
Könlün nə istəsə, verərəm sənə".
Sarı yarpaq kimi rəngi saraldı,
Qocanın canını bir qorxu aldı.
Balıq ovlamışdı düz otuz üç il,
Hələ görməmişdi balıq açsın dil.
Odur ki, balığın sözünə baxdı,
Yaxşılıq eyləyib suya buraxdı.
Dedi: "Gərək deyil mənə haqq, balıq,
Get, köməyin olsun sənə haqq, balıq.
Buraxıram səni, get, üz dərinədə,
O gömgöy suların coşqun yerində".
Qarının yanına qayıtdı qoca:
"Bir möcüz görmüşəm, - dedi, - olduqca,
Qəribə bir möcüz. Bu gün tor atdım,
Dənizdən bir qızıl balıq çıxartdım.
Balıq insan kimi dil açdı birdən,
Dedi: - Gəl ayırma məni dənizdən,
Qoca, burax suya, rəhm elə mənə,
Könlün nə istəsə, verərəm sənə -
Qorxdum, haqq almadım, sözünə baxdım,
Yaxşılıq eyləyib suya buraxdım".
Söydü, donquldandı, söyləndi qarı:
"Balıqdan bir təknə alaydın barı;
Görmürsən təknəmiz sınıqdır, axmaq!
Sarsaqdan baş verər belə iş ancaq".
Qoca tez dənizə yollandı birbaşa,
Gördü dalğalanır su yavaş-yavaş.
Qışqırdı, balığı səslədi. Birdən
Balıq üzə çıxdı dərinliklərdən.
Soruşdu: "Ay qoca, nə istəyirsən?"
Qoca baş endirib söylədi ki, "Sən
Ey balıqlar şahı, mənə rəhm elə,
Deyinib dalaşır qarım mənimlə,
Bağırır, - təknəmiz sınıqdır, - deyir,
O səndən bir yeni təknə istəyir".
Balıq dedi: "Qoca! Burax kədəri,

Haqq köməyin olar dön evə geri,
 Düzələr sizinçin bir yeni təknə".
 Qoca döndü birbaşa gəldi evinə.
 Gördü qazmasında yeni təknə var,
 Qarının üzündən yağır zəhrimar.
 Qarı söydü onu, dedi: "Ay axmaq,
 Balıqdan bir təknə istədin ancaq?
 Təknə nə şeydir ki; get əl-əl üstə
 Baş endir balığa, ondan ev istə!"
 Qoca göy dənizə getdi həvəssiz
 Gördü rəngi dönüb bulanıb dəniz;
 Çağırdı, balığı səslədi, birdən
 Balıq üzə çıxdı dərinliklərdən.
 Soruşdu: "Ay qoca, nə istəyirsən?"
 Qoca baş endirib söylədi ki, "Sən
 Ey balıqlar şahı, mənə rəhm elə,
 Yenə bərk dalaşdı qarı mənimlə,
 İndi də yeni bir daxma istəyir. –
 Qazmamız uçqudur, köhnədir, deyir".
 Balıq cavab verdi: "Qəm çəkmə bunca
 Haqq köməyin olar, dön, get, ay qoca!"
 Qoca gəlib gördü yox olub qazma,
 Köhnə xarabadan qalmayıb bir iz.
 Yerində tikilib bir ev, bir dəhliz,
 Otağın kərpicdən bacası da var.
 Açılıb taybatay palıd qapılar.
 Pəncərə önündə oturub qarı,
 Onu görən kimi qudurub qarı,
 Üstünə qışqırıb dedi: "Ay axmaq,
 Balıqdan bir daxma istədin ancaq?
 Tez qayıt baş endir ona, sonra de
 Olmaq istəməyir qarım bir kəndli,
 Keçir ürəyindən zadəgan olmaq.
 Eşitdinmi, daha dayanma, sarsaq!"
 Yollandı dənizə qoca həvəssiz
 Gördü ki, çalxalanır, gurlayır dəniz;
 O, qızıl balığı çağırdı. Birdən
 Balıq üzə çıxdı dərinliklərdən.
 Soruşdu: "Ay qoca, nə istəyirsən?"
 Qoca baş endirib söylədi ki: "Sən,
 Ey balıqlar şahı, mənə rəhm elə,
 Qarı bərk dalaşdı yenə mənimlə.
 İndi də zadəgan olmaq istəyir,
 Adi kəndlilikdən çıxıram, deyir".
 Balıq cavab verdi: "Burax kədəri,
 Haqq köməyin olar, qoca, dön geri."
 Qoca qarısının yanına döncək,
 Gördü ki, çox qəşəng, olduqca yüksək
 Bir ev tikilmişdir, eyvanda qarı
 Dayanmış seyr edir xiyabanları.
 Əynində qarının xəzdən donu var,
 Başında zərxara çıqqası parlar.
 Boynunda incidən var boyunbağı,
 Şövk salır qolunda qızıl qolbağı,
 Üzüklər parlayır barmaqlarında,
 Qırmızı çəkmə var ayaqlarında.
 Onun dörd yanında nökərlər durur,
 Qarı birçəkləyib onları vurur!
 Qoca dedi: "Salam, mülkədar xanım,
 İndi olmusanmı bəxtiyar, xanım?"

Bağdırdı, yağdırdı qarı söyüşlər.
 Qocanı töylədə eylədi mehtər.
 İki həftə keçdi qarı qudurdu.
 Qocanı çağırıb ona buyurdu:
 "Balığa, get, baş əy, ona söylə sən
 Denən ki, şah olmaq istəyirəm mən".
 Qocanın qorxudan rəngi saraldı,
 Qarının sözündən narazı qaldı.
 Dedi ki: "Qudurma, bunca, ay qarı!
 Adam ol, gəl burax bu ədaləri!
 Oturab-durmağı sən bacarmırsan,
 Hökmranlıq etmək deyildir asan,
 Dünyanı güldürmə özünə, arvad!"
 Bərk qızdı ərinin sözünə arvad,
 Onu sillələyib dedi: "Ay mujik,
 Gəl sanma özünü mənə tay, mujik!
 Zadəgan xanımla nə cürətlə sən
 Bu dildə danışib höcət edirsən!
 Bil ki, öz xoşunla getməsən əgər,
 Zorla apararlar səni nöqərlər"
 Yollandı dənizə qoca həvəssiz,
 Gördü ki, coşubdur, tutqundur dəniz.
 O, qızıl balığı səslədi. Birdən
 Balıq üzə çıxdı dərinliklərdən.
 Soruşdu: "Ay qoca, nə istəyirsən?"
 Qoca baş endirib söylədi ki: "Sən,
 Ey balıqlar şahı, mənə rəhm elə,
 Qarım hay-küy salıb yenə qəzəblə.
 Daha zadəganlıq gəlmir xoşuna.
 İstəyir padşahlıq verəsən ona".
 alıq cavab verdi: "Burax kədəri,
 Qarın padşah olar, qoca, dön geri".
 Qayıdıb gələndə nə gördü qoca:
 Bir qəşəng saray var, bəzəkli, uca.
 Oturmuş arvadı taxt üzərində,
 Boyarlar, əyanlar durur əmrində,
 Hamı baş endirir, xidmət eləyir,
 Qarı şərab içir, şirniyyat yeyir.
 Yanında qəzəbli keşikçilər var,
 Onların çiynində iti baltalar.
 Qoca bunu görüb, lap donub qaldı,
 Qorxudan yazıqın rəngi saraldı,
 Diz çökdü, söylədi: "Böyük hökmran,
 Söylə, razısanmı indi halından?"
 Baxmaq istəmədi ərinə qarı.
 Buyuruq verdi ki, qovun kaftarı.
 Tez qalxıb bir neçə zadəgan, boyar
 Onun peysərindən vurub qovdular.
 Nöqərlər boynunu vurmaq istədi;
 Adamlar məsxərə eyləyib dedi:
 "Sənə bir dərs olar ay qoca nadan,
 Gərək öz yerini tanıya insan!"
 İki həftə keçdi qudurdu qarı.
 Qəzəblə əmr etdi, tez adamları
 Ərini tapdılar. Dedi: "Get bu an
 Baş endir balığa söylə, hökmran
 Olmaq istəmirəm, gərək bu gündən,
 Geniş dənizlərin şahı olum mən.
 Dəryalar içində qəsrim qurulsun,
 Gərək qızıl balıq nöqərim olsun".

Qoca qorxusundan dinə bilmədi.
 Bir söz də deməyə dili gəlmədi.
 Yönəldi dənizə tərəf həvəssiz
 Gördü tufan qopub, qaralıb dəniz.
 Qəzəbli dalğalar coşub gurlayır,
 Acıqla səslənib sanki ulayır.
 Qışqırıb balığı səslədi, birdən
 Balıq üzə çıxdı dərinliklərdən.
 Soruşdu: "Ay qoca, nə istəyirsən?
 Qoca baş endirib söylədi ki: "Sən,
 Ey balıqlar şahı, mənə rəhm elə,
 Neyləyim, qudurub qarı, qəzəblə
 Deyir, istəmirəm padşahlıq etmək,
 Dənizlər sultanı olum mən gərək.
 Dəryalar içində qəsrin qurulsun,
 Qızıl balıq gərək nökrərim olsun".
 Səs-səmir çıxmadı qızıl balıqdan,
 Çırpıb quyruğunu yox oldu haman.
 Sahildə dayanıb qoca bir müddət
 Gözlədi, gözlədi, getdi nəhayət.
 Gördü köhnə qazma önündə yenə
 Oturmuş qarısı, yanında təkne.

Сказка о рыбаке и рыбке

1833

Жил старик со своею старухой
 У самого синего моря;
 Они жили в ветхой землянке
 Ровно тридцать лет и три года.
 Старик ловил неводом рыбу,
 Старуха пряла свою пряжу.
 Раз он в море закинул невод, -
 Пришёл невод с одною тиной.
 Он в другой раз закинул невод, -
 Пришёл невод с травой морскою.
 В третий раз закинул он невод, -
 Пришёл невод с одною рыбкой.
 С непростой рыбкой, - золотою.
 Как взмолилась золотая рыбка!
 Голосом молвит человечьим:
 "Отпусти ты, старче, меня в море,
 Дорогой за себя дам откуп:
 Откуплюсь чем только пожелаешь".
 Удивился старик, испугался:
 Он рыбачил тридцать лет и три года
 И не слыхивал, чтоб рыба говорила.
 Отпустил он рыбку золотую
 И сказал ей ласковое слово:
 "Бог с тобою, золотая рыбка!
 Твоего мне откупа не надо;
 Ступай себе в синее море,
 Гуляй там себе на просторе".
 Воротился старик ко старухе,

Рассказал ей великое чудо.
 "Я сегодня поймал было рыбку,
 Золотую рыбку, не простую;
 По-нашему говорила рыбка
 Домой в море синее просилась,
 Дорогою ценою откупалась:
 Откупалась чем только пожелаю.
 Не посмел взять с нее выкуп;
 Так пустил ее в синее море".
 Старика старуха забранила:
 "Дурачина ты, простофиля!
 Не умел ты взять выкупа с рыбки!
 Хоть бы взял ты с неё корыто,
 Наше-то совсем расколосось".

Вот пошел он к синему морю;
 Видит - море слегка разыгралось.
 Стал он кликать золотую рыбку,
 Приплыла к нему рыбка и спросила:
 "Чего тебе надобно, старче?"
 Ей с поклоном старик отвечает:
 "Смилуйся, государыня рыбка,
 Разбранила меня моя старуха.
 Не даёт старику мне покою:
 Надобно ей новое корыто;
 Наше-то совсем расколосось".
 Отвечает золотая рыбка:
 "Не печалься, ступай себе с богом,
 Будет вам новое корыто".
 Воротился старик ко старухе,
 У старухи новое корыто.
 Еще пуще старуха бранится:
 "Дурачина ты, простофиля!
 Выпросил, дурачина, корыто!
 В корыте много ли корысти?
 Воротись, дурачина, ты к рыбке;
 Поклонись ей, выпроси уж избу".

Вот пошел он к синему морю,
 (Помутилось синее море.)
 Стал он кликать золотую рыбку,
 Приплыла к нему рыбка, спросила:
 "Чего тебе надобно, старче?"
 Ей старик с поклоном отвечает:
 "Смилуйся, государыня рыбка!
 Еще пуще старуха бранится,
 Не даёт старику мне покою:
 Избу просит сварливая баба".
 Отвечает золотая рыбка:
 "Не печалься, ступай себе с богом,
 Так и быть: изба вам уж будет".
 Пошёл он ко своей землянке,
 А землянки нет уж и следа;
 Перед ним изба со светёлкой,
 С кирпичною, белёною трубою,
 С дубовыми, тесовыми вороты.
 Старуха сидит под окошком,
 На чём свет стоит мужа ругает:
 "Дурачина ты, прямой простофиля!
 Выпросил, простофиля, избу!"

Воротись, поклонися рыбке:
 Не хочу быть чёрной крестьянкой,
 Хочу быть столбовою дворянкой".
 Пошёл старик к синему морю;
 (Не спокойно синее море.)
 Стал он кликать золотую рыбку.
 Приплыла к нему рыбка, спросила:
 "Чего тебе надобно, старче?"
 Ей старик с поклоном отвечает:
 "Смилуйся; государыня рыбка!
 Пуще прежнего старуха вздурилась;
 Не даёт старику мне покою:
 Уж не хочет быть она крестьянкой,
 Хочет быть столбовою дворянкой".
 Отвечает золотая рыбка:
 "Не печалься, ступай себе с богом".
 Воротился старик ко старухе.
 Что ж он видит? Высокий терем.
 На крыльце стоит его старуха
 В дорогой собольей душегрейке,
 Парчовая на маковке кичка,
 Жемчуги огрузили шею,
 На руках золотые перстни,
 На ногах красные сапожки.
 Перед нею усердные слуги;
 Она бьёт их, за чупрун таскает.
 Говорит старик свой старухе:
 "Здравствуй, барыня-сударыня дворянка.
 Чай; теперь твоя душенька довольна".
 На него прикрикнула старуха,
 На конюшне служить его послала.

Вот неделя, другая проходит,
 Ещё пуще старуха вздурилась:
 Опять к рыбке старика посылает.
 "Воротись, поклонися рыбке:
 Не хочу быть столбовою дворянкой,
 А хочу быть вольною царицей".
 Испугался старик, взмолился:
 "Что ты, баба, белены объелась?
 Ни ступить, ни молвить не умеешь,
 Насмешишь ты целое царство".
 Осердилась пуще старуха,
 По щеке ударила мужа.
 "Как ты смеешь, мужик, спорить со мною,
 Со мною, дворянкой столбовою? -
 Ступай к морю, говорят тебе честью,
 Не пойдёшь, поведут поневоле".

Старичок отправился к морю,
 (Почернело синее море.)
 Стал он кликать золотую рыбку.
 Приплыла к нему рыбка, спросила:
 "Чего тебе надобно; старче?"
 Ей с поклоном старик отвечает:
 "Смилуйся, государыня рыбка!
 Опять моя старуха бунтует:
 Уж не хочет быть она дворянкой,
 Хочет быть вольною царицей".
 Отвечает золотая рыбка:

"Не печалься, ступай себе с богом!
Добро! будет старуха царицей!"

Старичок к старухе воротился.
Что ж! пред ним царские палаты,
В палатах видит свою старуху,
За столом сидит она царицей,
Служат ей бояре да дворяне,
Наливают ей заморские вины;
Заедает она пряником печатным;
Вкруг ее стоит грозная стража,
На плечах топорики держат.
Как увидел старик, - испугался!
В ноги он старухе поклонился,
Молвил: "Здравствуй, грозная царица
Ну, теперь твоя душенька довольна".
На него старуха не взглянула,
Лишь с очей прогнать его велела.
Подбежали бояре и дворяне,
Старика взащеи затолкали.
А в дверях-то стража подбежала,
Топорами чуть не изрубила.
А народ-то над ним насмеялся:
"Поделом тебе, старый невежа!
Впредь тебе невежа, наука:
Не садись не в свои сани!"

Вот неделя, другая проходит,
Ещё пуще старуха вздурилась:
Царедворцев за мужем посылает,
Отыскали старика, привели к ней.
Говорит старику старуха:
"Воротись, поклонись рыбке.
Не хочу быть вольною царицей,
Хочу быть владычицей морскою,
Чтобы жить мне в Окияне-море,
Чтоб служила мне рыбка золотая
И была б у меня на посылках".

Старик не осмелился перечить,
Не дерзнул поперёк слова молвить.
Вот идет он к синему морю,
Видит, на море чёрная буря:
Так и вздулись сердитые волны,
Так и ходят, так воем и воют.
Стал он кликать золотую рыбку.
Приплыла к нему рыбка, спросила:
"Чего тебе надобно, старче?"
Ей старик с поклоном отвечает:
"Смилуйся, государыня рыбка!
Что мне делать с проклятою бабой?
Уж не хочет быть она царицей,
Хочет быть владычицей морскою;
Чтобы жить ей в Окияне-море,
Чтобы ты сама ей служила
И была бы у ней на посылках".
Ничего не сказала рыбка,
Лишь хвостом по воде плеснула
И ушла в глубокое море.
Долго у моря ждал он ответа

Не дождался, к старухе воротился -
Глядь: опять перед ним землянка;
На пороге сидит его старуха;
А пред нею разбитое корыто.

Mikayıl Müşfiq

Rəssam, sevgilimin rəsmini gəl çək,
Sevgilim gözəldir, sən də gözəl çək.
Nazına çatanda fırçadan əl çək,
Qoy onun nazını mən özüm çəkim...

Mehriban sevgilim qarşımda durdu,
Yenə şairliyim başıma vurdu,
Məndən məcnun könül maraqla sordu:
– Bu saçı leylandan necə əl çəkim?

Xəlil Rza Ulutürk

Ana dilim

Layla dedim yatasan,
Qızılgülə batasan...
-Hardan gəlir bu səs-səda?
Bəlkə illər arxasında layla çalır gəlin ana?
Dörd qulac ip bir yürüyü bənd eləmiş kəhkəşana.
Layla çalır gəlin ana,
Layla axır çocuq baxır.
Bəs nə üçün mürgüləmir?
Bayaq ana südü əmib, indi ana ruhu əmir.
İllər ötdü yaşa doldum.
Anladım ki, mənim dilim, ürəyimdən çıxmaz mənim!
Anladım ki, sinəmdəki sözlər deyil.
Babaların nəfəsidir.
Çənlibəldə at oynadıb, şimşəklərlə qoşa gedən
İgidlərin nərəsidir.
Sağdır dilim, demək, sağdır ləyaqətim, şərəfətim.
Sağdır, demək, milyard yaşlı məmləkətim.
Yüz hədəfə tuş etmişəm
Sabirin hər sətrini mən

Salxım-salxım nuş etmişəm
Şəhdini mən, ətrini mən.
Kim qorumur öz yurdunu-yuvasını
Udmasın yurd havasını!!!
Kim qorumur öz dilini
İtsin mənim gözümdən qoy ilim-ilim!
O sahili, bu sahilə birləşdirən,
Polad körpüm qılıncımdır, günəşimdir
Mənim dilim!!!